

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Makroekonominės prognozės

2023 m. gruodis

Turinys

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos	2
1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida	4

Lietuvos ekonomikos raida ir perspektyvos

2023 m. gruodžio 19 d.

Pasaulio ekonominis aktyvumas prislopęs. Globali ekonomika buvo pagyvėjusi metų pradžioje, kai po pandeminių ribojimų atsivėrė Kinija ir kai daugelyje šalių didėjo tų paslaugų, kurios patyrė sunkumų per pandemiją, paklausa. Tuo pat metu kitas svarbus sektorius – pramonė – gyvavo prastai. Ne tik metų pradžioje, bet ir paskesniais ketvirčiais JAV ir euro zonoje pramonė traukėsi, o Kinijoje ji stagnavo. Didesnės palūkanų normos, ribojamos investicijos, smukęs aktyvumas nekilnojamojo turto rinkose ir susikaupusios atsargos mažino apdirbamosios gamybos apimtį. Tai neigiamai veikė daugelio šalių, taip pat ir Lietuvos, užsienio prekybą ir bendrą ekonominį aktyvumą. Antrąjį pusmetį tai ėmė daryti nepalankų poveikį ir paslaugų sektoriui, kurio plėtrą slopino ir blėstantis teigiamas popandeminio atsivėrimo poveikis. Pastaruoju metu neigiamų signalų ne euro zonos šalyse vis dėlto sumažėjo, jų ekonominio augimo prognozės iš esmės neperžiūrimos, tačiau prastėja euro zonos šalių perspektyva. Ypač blogėja šios grupės šalių eksportuojančiojo sektoriaus numatoma raida.

Lietuvos ekonomika yra stabtelėjusi. Ji neauga, bet ir iš esmės nekrinta. Ji prislopusi jau maždaug dvejus metus. Ekonomika neauga tuo metu, kai Lietuvoje yra ūgtelėjęs gyventojų skaičius, kyla realiosios gyventojų pajamos, gausėja lėšų iš Europos Sąjungos (ES) paramos fondų. Panašu, kad ekonomikos augimo potencialas nevisiškai panaudojamas, nes nėra pakankamos vidaus ir išorės paklausos.

Ekonomikos augimo struktūra šiemet gana neįprasta. Reikšmingai mažėja privatusis vartojimas, ypač daug krinta eksportas, o didėja iš esmės tik investicijos. Prie augančių investicijų pastebimai prisideda ES paramos naudojimas. Įsibėgėja projektai, kuriuos finansuoja naujoji (2021–2027 m.) ES finansinė perspektyva, nuosekliai įgyvendinami Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonės (EGADP, angl. *Recovery and Resilience Facility*, RRF) projektai. Per pirmus devynis šių metų mėnesius lėšų iš ES paramos fondų, skiriamų investicijoms, šiemet gauta maždaug ketvirtadaliu daugiau nei prieš metus. Tai didina tiek valdžios, tiek privačiojo sektoriaus investicijas ir gausina statybos darbų apimtį.

Pastaruoju metu stabilizuojasi anksčiau daug kritusi didžiausia ekonominė veikla – pramonė. Kai kurių pramonės šakų produkcija daug mažesnė nei prieš metus (pvz., baldų, kitų medienos gaminių, guminių ir plastikinių gaminių produkcija), tačiau, palyginti su ankstesniais keliais mėnesiais, apdirbamosios gamybos apimtis iš esmės nebemažėja. Tokiai šios ekonominės veiklos raidai įtakos, matyt, turi mažėjanti globali infliacija, pradedančios atsigauti realiosios gyventojų pajamos užsienio šalyse, besistabilizuojanti užsienio paklausa. Tai iš esmės atitinka ankstesnius vertinimus, t. y. jau anksčiau buvo manyta, kad eksportuojantysis sektorius ties metų sandūra nustos trauktis, o vėliau pradės pamažu atsigauti.

Ekonominį aktyvumą slopina gyventojų atsargumas. Istorija rodo, kad, įvykus dideliems sukrėtimams, gyventojai tampa atsargesni. Jie pradeda daugiau taupyti, riboja savo vartojimą. Pavyzdžiui, 2009 m., kai kilo pasaulinė finansų krizė ir kai namų ūkių realiosios disponuojamosios pajamos krito 11,8 proc., gyventojai kaipmat keitė vartojimo elgseną. Jie mažino vartojimą, sutaupė 5,2 proc. pajamų. Namų ūkiai tapo labai atsargūs ir 2022 m. Tuo metu gyventojų realiosios disponuojamosios pajamos sumažėjo 4,6 proc., o jie sutaupė netgi 4,8 proc. pajamų. Namų ūkiai vis dar yra itin apdairūs ir neskuba daugiau vartoti, nors realiosios jų pajamos jau kurį laiką auga. Mažėja ne tik bendras realusis privatusis vartojimas šalyje, bet ir vidutinis vieno gyventojų vartojimas. Pastarasis dabar tėra tik maždaug toks, koks buvo 2019 m.

Situacija darbo rinkoje iš esmės nesikeičia – ji tebėra itin palanki dirbantiesiems. Anksčiau kurį laiką blogėję, šiuo metu gerėja samdos lūkesčiai. Samdos nuotaikos pagerėjo pramonėje, taip pat statybos sektoriuje. Tokie lūkesčiai, matyt, nereiškia, kad užimtųjų skaičius artimiausiu metu reikšmingai

padidės. Tačiau tai rodo, kad bendras dirbančiųjų skaičius artimiausiu metu, tikėtina, tebebus padidėjęs. Įmonės stengiasi išlaikyti esamus darbuotojus, nes vis dėlto gana plačiai sutariama, kad jau artimiausiu metu – 2024 m. – ekonominė padėtis užsienio šalyse ir Lietuvoje pradės gerėti. Todėl bendras dirbančiųjų skaičius, net ekonomikai ir neaugant, nemažėja, o bendras nedarbo lygis yra gana stabilus ir žemas. Nedarbo lygis tik šiek tiek didesnis nei 6 proc. Jis maždaug toks, koks buvo prieš prasidedant pastarųjų kelerių metų sukrėtimams. Tiesa, yra ir neigiamų ženklų. Pagausėjo naujų bedarbių, t. y. padaugėjo tokių bedarbių, kurie darbo neturi iki 1 mėn. Tikėtina, kad tuo atveju, jei ūkio augimas ims atsigauti, tuomet bendras nedarbo lygis nedidės. Tačiau jei ekonomikos atsigavimas užtruktų, tada naujų bedarbių darbo paieškos truktų ilgiau, o bendras nedarbo lygis vis dėlto padidėtų.

Įmonėms dabartinė darbo rinkos padėtis vis dėlto nėra gera. Šiuo metu susiklosčiusi gana neįprasta situacija. Realusis darbo užmokestis kyla, o darbo našumas krinta. Kitaip sakant, didėja realiosios vienetinės darbo sąnaudos (toliau – realiosios darbo sąnaudos). Tai blogina įmonių konkurencingumą, ilgiau užsitęsiantis spartus realiųjų darbo sąnaudų didėjimas nėra tvarus. Istoriškai būta atvejų, kai realiosios darbo sąnaudos kildavo, tačiau po tam tikro laiko jos imdavo mažėti.

Ekonominė raida artimiausiu metu bus vangī. Praėjusiais metais realusis bendrasis vidaus produktas (BVP) paaugo 2,5, šiemet, prognozuojama, kad jis kris 0,2, o kitąmet, numatoma, kad jis paaugs 1,8 proc. Tokia prognozė reiškia tai, kad Lietuvos ūkis jau netrumpą laiką patiria stiprius sukrėtimus ir kad jis menkai augs jau trejus metus iš eilės. Atsižvelgus į prastesnę tarptautinę ekonominę aplinką, ūkio augimo prognozė 2024 m. sumažinama (nuo 2,1 iki 1,8 %). Labiausiai blogėja eksporto perspektyva. Ūkio augimas 2024 m. stipriai priklausys nuo vidaus paklausos. Padėtis darbo rinkoje neturėtų blogėti. Numatoma, kad nemenkai kils realiosios gyventojų pajamos, tad bus erdvės privačiojo vartojimo didėjimui. Tiesa, vartojimo dinamika priklausys ir nuo gyventojų nuotaikų. Jei gyventojai tebebus atsargūs, tuomet vartojimas gali kilti mažiau, nei šiuo metu prognozuojama. Numatoma, kad ūkio aktyvumą toliau didins investicijos, nes turėtų ir toliau gausėti lėšų iš ES paramos fondų. Tiesa, nesitikima, kad investicijos augs tiek daug, kiek šiemet.

Tolesniais metais ūkio plėtra, prognozuojama, paspartės. Sumažėjus kainų augimo tempui pasaulyje ir vis labiau atsigaunant ekonominiam aktyvumui įvairiose šalyse, reikšmingiau turėtų kilti tarptautinė prekyba, paveiksianti ekonominę raidą ir Lietuvoje. Numatoma, kad 2025–2026 m. Lietuvos realusis BVP padidės atitinkamai 3,1 ir 3,3 proc. Toks augimo tempas viršytų potencialųjį ekonomikos augimo tempą, gamybos atotrūkis iš lėto mažėtų, tačiau vis dėlto ūkio plėtra nebūtų tokia sparti, kokia ji buvo prieš prasidedant pastarųjų kelerių metų sukrėtimams. Vykę dideli ekonominiai svyravimai, buvęs didesnis neapibrėžtumas ir menkiau didėjusios investicijos netrumpą laiką darys poveikį ūkiniam aktyvumui tiek užsienio šalyse, tiek Lietuvoje.

Infliacinis spaudimas silpnėja. Įvykus neramumams Viduriniuose Rytuose, energijos išteklių kainos patyrė nemenkų svyravimų, bet iš esmės jos buvo ankstesnio lygio. Palyginti su anksčiau rengtomis prognozėmis, naftos ir maisto kainų prielaidos beveik nesikeičia. Tai rodo, kad išorės veiksnių lemiamas spaudimas kainoms tebėra sumenkęs. Tai – viena pagrindinių priežasčių, dėl kurių bendras kainų lygis Lietuvoje jau daugiau nei pusmetį beveik nesikeičia, o bendroji metinė infliacija sparčiai krinta. Panašu, kad mažesnis spaudimas kyla ir iš vidaus ekonominės raidos. Nors (nominaliosios) darbo sąnaudos sparčiai auga ir tai didinančiai veikia kainas, tačiau šių sąnaudų kilimas pradeda lėtėti. Be to, traukiasi vidaus vartojimas, o tai ribojančiai veikia kainas. Vis mažiau kyla paslaugų, o jos labiausiai sietinos su vidaus ekonomine būkle, kainos. Numatoma, kad, šiemet siekusi 8,8, kitąmet vidutinė metinė infliacija sudarys 2,5 proc. Ją mažinančiai veiks žemesnis nei šiemet energijos kainų lygis, o prie bendro kainų didėjimo labiausiai prisidės brangiančios paslaugos ir pramonės prekės. Panašus kainų augimo tempas bus ir tolesniais metais. Numatoma, kad 2025–2026 m. vidutinė metinė infliacija sudarys atitinkamai 2,5 ir 2,4 proc.

1 lentelė. Numatoma Lietuvos ekonomikos raida

	2023 m. gruodžio mėn. prognozė ^a					2023 m. rugsėjo mėn. prognozė				
	'22	'23 ^b	'24 ^b	'25 ^b	'26 ^b	'22	'23 ^b	'24 ^b	'25 ^b	'26 ^b
Kainų ir sąnaudų kaita (% , pokytis per metus)										
Vidutinė metinė infliacija pagal SVKI	18,9	8,8	2,5	2,5	2,4	18,9	8,8	2,6	-	-
BVP defliatorius ^c	16,6	7,7	2,9	2,9	2,9	17,0	8,8	2,8	-	-
Darbo užmokestis	13,3	12,2	9,4	8,7	8,3	13,3	12,4	9,8	-	-
Importo defliatorius ^c	24,9	-5,5	0,0	2,9	2,5	24,8	-5,6	-0,1	-	-
Eksporto defliatorius ^c	15,4	0,0	1,1	2,9	2,5	15,6	-1,5	0,5	-	-
Ekonominis aktyvumas (palyginamosiomis kainomis; %, pokytis per metus)										
BVP ^c	2,5	-0,2	1,8	3,1	3,3	1,9	-0,6	2,1	-	-
Privačiojo vartojimo išlaidos ^c	2,0	-1,7	2,4	3,5	3,6	0,5	-0,4	2,7	-	-
Valdžios sektoriaus vartojimo išlaidos ^c	0,4	0,3	0,2	0,0	0,0	0,5	0,4	0,0	-	-
Bendrojo pagrindinio kapitalo formavimas ^c	3,6	8,6	3,9	4,0	6,0	2,6	6,7	3,3	-	-
Prekių ir paslaugų eksportas ^c	12,2	-5,3	0,5	3,2	3,4	11,9	-2,4	2,4	-	-
Prekių ir paslaugų importas ^c	12,4	-7,2	1,4	3,6	4,3	12,4	-4,3	3,1	-	-
Darbo rinka										
Nedarbo lygis (vidutinis metinis; %, palyginti su darbo jėga)	5,9	6,7	6,5	6,4	6,3	5,9	6,7	6,5	-	-
Užimtųjų skaičius (% , pokytis per metus) ^d	5,1	1,0	-0,1	-0,5	-0,5	5,1	-0,4	-0,6	-	-
Išorės sektorius (% , palyginti su BVP)										
Prekių ir paslaugų balansas	-2,0	4,0	4,0	3,7	3,1	-1,9	3,1	3,0	-	-
Einamosios sąskaitos balansas	-5,5	1,3	0,9	0,6	0,0	-5,1	0,0	-0,4	-	-
Einamosios ir kapitalo sąskaitų balansas	-4,0	2,8	2,6	2,7	1,4	-3,6	1,6	1,4	-	-

^a Makroekonominių rodiklių prognozės parengtos remiantis tarptautinės aplinkos prielaidomis, sudarytomis pagal informaciją, paskelbtą iki 2023 m. lapkričio 23 d., ir kitais duomenimis bei informacija, paskelbta iki 2023 m. lapkričio 30 d.

^b Prognozė.

^c Pašalinus sezono ir darbo dienų skaičiaus įtaką.

^d Nacionalinių sąskaitų duomenys; užimtųjų skaičius apibrėžiamas pagal vidaus koncepciją.

© Lietuvos bankas

Gedimino pr. 6, LT-01103 Vilnius

www.lb.lt

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

ISSN 2783-5561 (online)